

Makalenin geliş tarihi: 01.07.2020

1. Hakem rapor tarihi: 09.07.2020

2. Hakem rapor tarihi: 30.07.2020

Kabul tarihi: 06.08.2020

DRAKE'İN TOPLU ÖĞRETİMDE KAYNAŞTIRMA YAKLAŞIMI İLE SOSYAL BİLGİLER DERSİNE YÖNELİK ÜNİTE TASARLAMA VE DEĞERLENDİRME (Araştırma Makalesi)

Hüseyin BAYRAM (*)

Öz

Toplu öğretim, farklı bilim alanlarından sağlanan içeriğin tek derste toplanarak öğrencilere sunulmasına yöneliktir. Yirminci yüzyılın başlarından itibaren uygulama alanı genişleyen toplu öğretimin zaman içerisinde farklı eğitimciler tarafından geliştirilen biçimleri ortaya çıkmıştır. Bu eğitimcilerden biri olan Susan Margaret Drake, farklı toplu öğretim yaklaşımlarını içeren üç ana desen geliştirmiştir. Bunlar; çok disiplinli (disiplinli yaklaşım, kaynaştırma yaklaşımı, hizmet odaklı öğrenme yaklaşımı, öğrenme merkezleri-paralel disiplinler yaklaşımı ve tematik üniteler yaklaşımı), disiplinlerarası ve disiplinlerüstü (proje temelli öğrenme yaklaşımı ve program tartışması yaklaşımı) desenlerdir. Bir toplu öğretim dersi olan Sosyal Bilgiler, sosyal bilim alanlarından sağladığı bilgileri tek çatı altında öğretmeyi amaçlamaktadır. Geçmişten günümüze Sosyal Bilgilerin içeriğini sağlayan derslerin öğretiminde üç farklı yaklaşım kullanılmıştır. Bunlar; tek disiplinli (1924, 1926, 1930, 1932, 1936 ve 1948 programları), çok disiplinli (1968 programı ve kısmen 1998 programı) ve disiplinlerarası (1998 programı kısmen, 2005 ve 2018 programları tamamen) yaklaşımlardır. Yapılan alanyazın incelemesinde Drake'in kaynaştırma yaklaşımının toplu öğretim alanında sıklıkla kullanıldığı saptanmıştır. Ancak Sosyal Bilgiler dersi kapsamında işe koşulduğu herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın alanyazındaki söz konusu eksikliği gidereceği ve sonraki benzer araştırmalara kaynak oluşturacağı varsayılmaktadır. Nitel araştırma desenlerinden doküman incelemenin kullanıldığı araştırmada, Drake'in toplu öğretim anlayışı esas alınarak Sosyal Bilgiler dersine yönelik bir ünite oluşturulmuştur. 5 konu bağlamında 4 kazanım içeren ünite, öncelikle 3 alan uzmanının görüşüne sunulularak biçimsel ve içeriksel olarak Sosyal Bilgiler dersine uygunluğu teyit edilmiştir. Sonraki aşamada ise 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan hususlar kapsamında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Öğretimi, Drake'in Kaynaştırma Yaklaşımı, Toplu Öğretim, Ünite Tasarımı.

*) Arş. Gör., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, (e-posta: hubayram@agri.edu.tr) ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6065-8865>

Designing A Lesson Unit of Social Studies with Drake's Fusion Approach of Integrated Education

Abstract

Integrated education is aimed at gathering the content provided from different fields of science in a single lesson and presenting it to the students. The field of activity of integrated education has expanded since the early twentieth century. And over time, various forms of its have been developed by different educators. One of these educators, Susan Margaret Drake, has developed three main patterns that include different approaches of integrated education. These are multi-disciplinary (disciplinary approach, fusion approach, service-oriented learning approach, learning centers-parallel disciplines approach and thematic units approach), interdisciplinary and transdisciplinary (project-based learning approach and program discussion approach) patterns. Social Studies, which is an integrated education lesson, aims to teach by combining the information it provides from social science fields. Three different approaches have been used in the teaching of disciplines that provide the content of Social Studies from past to present. These are disciplinary (1924, 1926, 1930, 1932, 1936 and 1948 curriculums), multi-disciplinary (1968 curriculum and a part of 1998 curriculum) and interdisciplinary (1998 curriculum partially, 2005 and 2018 curriculums completely). In the literature review, no studies have been found in which Drake's fusion approach in integrated education within the scope of Social Studies lesson. It is assumed that this research will overcome this shortcoming in the literature and will be a source for subsequent similar studies. This research was done with document analysis from qualitative research patterns. In the research, a Social Studies lesson unit was created according to Drake's integrated education patterns. The unit, which includes 4 achievements in the context of 5 topics, was first presented to the opinion of 3 field experts and its suitability was confirmed formally and contextually for the Social Studies lesson. In the next stage, it was evaluated within the scope of the issues in the 2018 Social Studies Curriculum.

Keywords: *Social Studies Teaching, Drake's Fusion Approach, Integrated Education, Unit Designing.*

1. Giriş

İnsan, çok yönlü bir varlık olarak; doğumundan ölümüne değin sürekli bir değişim süreci yaşar. Bu süreci biçimlendiren etmenlerin başında eğitim-öğretim gelmektedir. Eğitim, bireyin kendi öz dinamikleriyle, isteyerek oluşturduğu bilişsel ve davranışsal değişimleri kapsamakta iken; öğretim, değişimin okul programları ile gerçekleştirilmesine yöneliktir. İnsan; yaşamını devam ettirme, içinde yaşadığı toplumun gereklerini yerine getirme ve ihtiyaçlarını karşılayabilme gibi nedenlerden ötürü kendisini eğitmek ya da tasarlanmış programlar kapsamında öğretime tabi tutulmak durumundadır. Geçmişte öğretim, bireyin ailesi veya yakın çevresi tarafından sağlanırken; özellikle on dokuzuncu yüzyıldan itibaren genellikle sistemli programlar uygulayan okullarda gerçekleştirilmeye

başlanmıştır (Şişman, 2007). Okullarda uygulanan programlar, program geliştirme uzmanlarınca belli bir sürecin sonunda geliştirilmektedirler (Demirel, 2017). Bu programlar, ilişkin oldukları dersin içeriğinin yapılandırılmasından uygulanış biçimine kadar her aşamayı kapsayıcı olabilmektedirler (Demirel, 2017). Bazı derslere yönelik programların oluşturulmasında tek disiplinli ders yapılandırma yaklaşımı temel alınırken (matematik ve Türkçe dersleri gibi); bazıları için ise çok disiplinli ya da disiplinlerarası yaklaşım (Sosyal Bilgiler ve Hayat Bilgisi dersleri gibi) esas alınmaktadır. Çok disiplinli ve disiplinlerarası yaklaşım ile bazı eğitim bilimcilerce ileri sürülen disiplinlerüstü yaklaşım, toplu öğretim anlayışının birer ürünüdürler (Kaya, 2018).

Toplu öğretim, farklı bilim alanlarından sağlanan içeriğin tek ders çatısı altında sunulmasıdır (Aybek, 2015). Toplu öğretim, öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesi göz önünde bulundurularak uygulanan bir yaklaşımdır (Şimşek, 2008). Bir olgu olarak toplu öğretimin tarihsel kökleri, Platon'a kadar uzanmaktadır. Platon, insanın yapısına uygun bir eğitimin bilim ve sanatın uyumlu birlikteliğiyle mümkün olabileceğini savunmaktadır (Binbaşıoğlu, 2003). Toplu öğretimin sistemli bir biçimde yapılandırılması ise Alman filozof Herbart tarafından yapılmıştır (Drake ve Burns, 2004). Türkiye'de ise 1926'da ilk toplu öğretim denemeleri Mustafa Satı Bey tarafından yapılmıştır (Taşdemir, 2006). Günümüzde ise dünyada ve Türkiye'de daha kapsamlı bir biçimde pratik olarak uygulanmaktadır. Bu kapsamda Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilimleri dersleri, birden çok alandan elde edilen bilgilerin bir araya getirilip öğrenci seviyesine uygun formda öğretildiği toplu öğretim anlayışının örnekleridirler (Akgün, 2000; Marian ve Gillian, 2000; Binbaşıoğlu, 2003; McNeil, 2003; Seefeldt vd., 2005; Baysal, 2006; Boyraz, 2015; Tay, 2017).

2. Sosyal Bilgiler Dersi

Dünyada ve Türkiye'de toplu öğretim anlayışıyla yapılandırılan Sosyal Bilgiler, farklı sosyal bilim disiplinlerinden içerik sağlanarak oluşturulmuş bir derstir. Bu ders 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda MEB tarafından şöyle tanımlanmaktadır:

Bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla Tarih, Coğrafya, Ekonomi, Hukuk, Siyaset Bilimi, Felsefe, Sosyoloji, Antropoloji ve Psikoloji gibi sosyal bilimleri ve Vatandaşlık Bilgisi konularını yansıtan, öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve doğal çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği, toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2005).

Sönmez (2005, s. 455) ise Sosyal Bilgileri, “toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgiler” olarak ifade eder. Sosyal Bilgilere ilişkin yabancı alan yazındaki tanımlar da içerik itibarıyla benzerdir. Örneğin Garcia ve Michaelis (2001, s. 9) Sosyal Bilgileri, “demokratik bir toplumda sorumlu va-

tandaş yetiştirmek için insan ilişkilerinin incelenmesi ve kültürel mirasın temel özelliklerini aktaran program alanı” şeklinde tanımlamaktadırlar.

Sosyal Bilgiler dersinin içeriğini oluşturan disiplinlerin öğretiminde üç farklı yaklaşım kullanılmaktadır. Bunlar; tek disiplinli (tarih, coğrafya ve ekonomi gibi), çok disiplinli (1968 ve 1998 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları) ve disiplinlerarası (2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları) program yaklaşımlarıdır. Bu toplulaştırma yaklaşımları, farklı eğitim bilimcilerce geliştirilmiş ve yeni formları oluşturulmuştur. Sosyal Bilgilerin içeriğini sağlayan bilim alanları günümüzde ilk ve ortaokul düzeylerinde disiplinlerarası; lise ve yüksek öğrenim kademesinde tek disiplinli anlayışla öğretilmektedir (Öztürk, 2015).

Yirminci yüzyılın başlarından itibaren önem kazanan toplu öğretim anlayışının zaman içerisinde farklı eğitim bilimciler (Comenius (1592-1670), Herbart (1776-1841), Otto (1856-1933), Dewey (1859-1952), Decroly (1871-1932), Petersen (1884-1952), Pestalozzi (1746-1827), Condorcet (1743-1794), Parkhurst (1887-1973)) tarafından geliştirilen farklı biçimleri ortaya çıkmıştır (Kaya, 2018). Bu eğitimcilerden biri olan Susan Drake, üç ana kategoride toplanan toplu öğretim desenleri geliştirmiştir. Bunlar: Çok disiplinli, disiplinlerarası ve disiplinlerüstü desendir (Drake, 2007a; Drake ve Burns, 2004).

3. Drake'in Toplu Öğretim Programı

Drake tarafından geliştirilen disiplinlerüstü, disiplinlerarası ve çok disiplinli öğretim desenleri, toplu öğretimin genel yapısına uygun olarak farklı disiplinlere ait bilgilerin bir ders çatısı altında öğretilmesini içermektedir. Drake'in toplulaştırma anlayışı, bu üç ana başlıkta ve onların alt başlıkları halinde şöyle sınıflandırılmaktadır (Kaya, 2018).

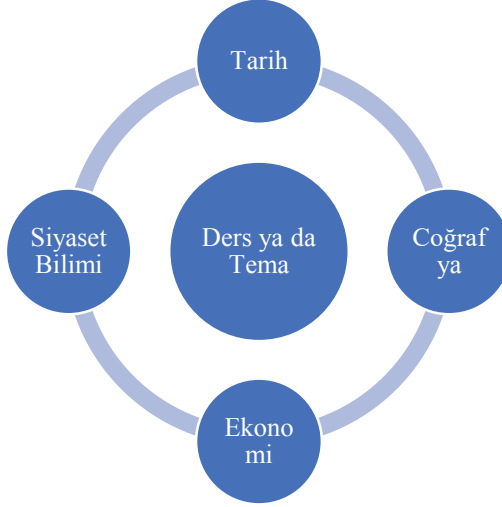
3.1. Disiplinlerüstü Desen

Disiplinlerüstü desen, bilim disiplinlerinden elde edilen bilgiler ile sınırlı kalmayıp, öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerine uygun olarak öğrenci tarafından veya öğretmen tarafından oluşturulmuş yeni bilgilerin de işe koşulmasına ilişkindir. Kompleks bir yapıya sahip olan disiplinlerüstü desenin iki farklı yaklaşımı söz konusudur. Bunlar (Kaya, 2018; Drake, 2007a):

- a) Proje Temelli Öğrenme Yaklaşımı
- b) Program Tartışması Yaklaşımı

3.2. Disiplinlerarası Desen

Disiplinlerarası desen, öğrencilere kazandırılmak istenen bilgi, beceri ya da değer ile örtüşen bilim dallarından toplanan bilgilerin harmanlanarak öğrenciye aktarılmasını temel alır. Bu desende bilgi, bir ders çatısı altında sunulur (Drake, 2007a; Kaya, 2018).

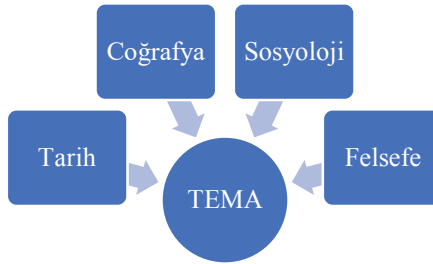

Şekil 1. Drake'in disiplinlerarası toplu öğretim deseni (Kaya, 2018).

3.3. Çok Disiplinli Desen

Çok disiplinli desen, farklı bilim disiplinlerinden sağlanan içeriğin tek ders ekseninde birleştirilmesinden ötede içeriğe uygun bir tema altında bir araya getirilmesine ilişkindir. Çok disiplinli desenin içeriğini yansıtan beş farklı yaklaşım mevcuttur. Bunlar:

- Disipliniçi Yaklaşım,
- Kaynaştırma Yaklaşımı,
- Hizmet Odaklı Öğrenme Yaklaşımı,
- Öğrenme Merkezleri-Paralel Disiplinler Yaklaşımı,
- Tematik Üniteler Yaklaşımıdır (Kaya, 2018, s. 102).

Şekil 2. Drake'in çok disiplinli toplu öğretim deseni (Kaya, 2018; Drake, 2009).

3.3.1. Drake'in Çok Disiplinli Kaynaştırma Yaklaşımı

Bu yaklaşıma göre öğretmen ya da okul yöneticileri, öğretim programını öğrencilere kazandırmak istedikleri tutum, davranış ve becerilere yönelik oluştururlar. Bu kapsamda yapılandırılan program içeriği kaynaşık halde olmalıdır. Yani kazandırılması amaçlanan her şey bir arada sunulmalıdır (Drake, 2007a; Kaya, 2018). Kaynaştırma yaklaşımı, öğrencilerin günlük yaşamlarında uygulayabilecekleri bilgilere ilişkin bir yaklaşımdır (Kaya, 2018). Kaynaştırma yaklaşımına uygun bir örnek vermek gerekirse; Öğrencilere kazandırılmak istenen değerlere yönelik konular oluşturularak ardışık biçimde aktarılabilir. Öte yandan çeşitli ders etkinlikleri hazırlanarak; öğrencilerin öğrenmelerinin pekiştirilmesi sağlanabilir.

Bu çalışmada Drake'in çok disiplinli toplu öğretim deseni kapsamında ele aldığı kaynaştırma yaklaşımına uygun bir Sosyal Bilgiler ders ünitesi tasarlanmıştır. 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında ünite kavramı kullanılmamaktadır. Bunun yerine öğrenme alanı ifadesi işe koşulmaktadır (Turan, 2018). Toplu öğretim anlayışında ünite ve öğrenme alanı tam olarak aynı anlama gelmeseler de yakın anlam içerdiklerini söylemek mümkündür. Öğrenme alanı, kapsamı genişletilmiş ünite ya da içerik olarak ifade edilebilir. Bu noktadan hareketle bu çalışmada öğrenme alanı yerine ünite tasarımına gidilmiştir. Drake ve diğer toplu öğreticiler, öğretimde toplulaştırmayı, ünite temelli öğretime dayandırmaktadırlar.

4. İlgili Alanyazın

Yapılan alanyazın incelemesinde, Türkiye'de Drake'in toplu öğretim yaklaşım ve desenlerine ilişkin çalışmaların kısıtlı sayıda olduğu görülmüştür. Yerli alan yazında; Kaya (2018) tarafından Drake'in toplu öğretim anlayışının tasarım desenleri ve yaklaşımları temelinde ele alındığı "Hayat bilgisi, Sosyal bilgiler ve Fen Bilgisi Derslerinin Temeli: Toplu Öğretim Sistemi" kitabı ile Boyraz (2015)'in "Oyun ve fiziki etkinliklere dayalı fen eğitimi: Disiplinlerarası öğretim uygulaması" adlı yüksek lisans tezine ulaşılabilmektedir. Kaya (2018), öğretimde toplulaştırmanın tarihsel gelişimi ile felsefi dayanaklarının yanı sıra farklı toplu öğretim desenlerini inceleyip analiz etmektedir. Kaya'nın incelediği desenler arasında Drake'in toplu öğretim desenleri ve bu desenlere ait yaklaşımlar da mevcuttur. Boyraz (2015) ise yüksek lisans tezinde bütünleştirilmiş program kavramını açıklarken Beane ve Fogarty'nin yanı sıra Drake'in toplu öğretim anlayışına da değinmektedir.

Drake'in toplu öğretim anlayışına yönelik kaynakların çoğunluğunun yabancı alan yazında yer aldığı görülmektedir. Drake, (1993) "Toplu öğretimde program planlanması: Maceraya çağrı (Planning integrated curriculum: The call to adventure)" ismini taşıyan kitabında; eğitimcilerin müfredat planlama çalışmalarına yönelik eleştirilerine değinmektedir. Yapılan eleştirilerin değişen dünya koşullarına uygun öğretim müfredatlarının oluşturulmasının önünde bir engel olduğunu ifade eden Drake, değişime entegre olmanın tek yolunun çağa uygun programlar geliştirmek olduğunu savunmaktadır. Bunun yolunun ise

toplular eğitim modellerinin geliştirilmesi olduğunu açıklamaktadır. Drake'e göre üç toplular eğitim modeli vardır. Bunlar; çok disiplinli, disiplinler arası ve disiplinler üstü modellerdir. Drake (1998), Bütünlük müfredat oluşturma: Öğrenmeyi artırmanın kanıtlanmış yolları (Creating integrated curriculum: Proven ways to increase student learning) adlı kitabında da toplular eğitimi kapsamlı bir biçimde incelemektedir. Drake, kitabında; "toplular eğitim müfredatı nedir ve neden önemlidir?", "toplular eğitim müfredatı işe yarıyor mu?", "çok disiplinli ders programları oluşturma", "disiplinlerarası yaklaşımları kullanma", "disiplinlerarası yaklaşımları açıklama", "disiplinlerarası standartları ders programlarını oluşturmada kullanma", "öğretme, öğrenme ve değerlendirme aşamalarının sırası", "toplular eğitimin önündeki engelleri aşma ve başarıyı yakalama" başlıkları altında eğitimde toplularlaştırmanın geniş değerlendirmesini yapmaktadır. Drake ve Burns (2004), Toplular eğitim programlarını standart programlarla karşılaştırma (Meeting standards through integrated curriculum) adlı eserlerinde; toplular eğitim anlayışına göre biçimlendirilmiş eğitim programlarını geleneksel eğitim programlarıyla karşılaştırarak, toplular eğitimin olumlu taraflarını ortaya koymaktadırlar. Drake (2007b), bir başka kitabı olan standartlaştırılmış toplular eğitim programı oluşturma: İçeriği yapılandırma, standartları belirleme, eğitim standartları ve değerlendirme (Creating standards-based integrated curriculum: Aligning content, standards, instructional strategies and assesment)'de öğrenciyi öğrenme sürecine alan toplular eğitim anlayışına göre eğitim programı geliştirme sürecini açıklamaktadır. Alanyazında Drake'in toplular eğitim anlayışını incelemeye yönelik başka çalışmalar da (Drake, 2000; Drake ve Reid, 2018; Drake, 1991; Bebbington ve Drake, 1992; Savage ve Drake, 2017; Drake, 2010; Lee ve Roh, 2014; Kysilka, 1998) yer almaktadır. Bu çalışmalar, toplular eğitimin yapılandırılması ve uygulanması konularını incelemektedirler.

5. Amaç ve Önem

Bu araştırma, Türkiye'de toplular eğitim yaklaşımlarının yeterli düzeyde incelenmediği ve Sosyal Bilgiler dersinin yapılandırılmasında ve öğretilmesinde işe koşulabilirliklerinin araştırılmadığı düşüncesinden hareketle gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda Drake'in toplular eğitimde kaynaştırma yaklaşımının Sosyal Bilgiler dersinin yapılandırılmasında ve öğretilmesinde kullanılabilirliğinin araştırılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Drake'in kaynaştırma yaklaşımı ile Sosyal Bilgiler dersine yönelik bir ders ünitesi tasarlanmış ve söz konusu ünitenin Sosyal Bilgiler dersine uygunluğu,

- Düzenleme şekli
- Bilgi anlayışı
- Kazanımların rolü
- Disiplinlerin rolü
- Öğretmenin rolü
- Ölçme-değerlendirme

Bakımından uzman görüşüne göre,

- Sosyal Bilgiler dersinin özel amaçları
- Beceri ve değerlerin kazandırılması
- Yetkinliklerin kazandırılması
- Öğrencilerin hazırbulunuşluk durumlarına uygunluk
- Öğrencilerin zihinsel ve davranışsal gelişimlerine katkı sağlayabilirlik

Bakımından 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına göre değerlendirilmiştir.

Bu çalışmanın, Türkiye’de Sosyal Bilgiler gibi mihver derslerin yapılandırılmasında ve öğretilmesinde farklı toplu öğretim yaklaşımlarının kullanılabilir olduğuna dikkat çekerek toplu öğretime ilişkin teorik ve uygulamalı çalışmaların artmasına bir parça olsun katkı sağlayacağı ve kendisinden sonraki benzer çalışmalara kaynaklık edeceği düşünülmektedir.

6. Yöntem

Ünite tasarımına yönelik bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın deseni, veri toplama araçları ve veri analiz süreci, nitel araştırma kapsamında belirlenmiştir. Nitel araştırma; çevreyi, süreci ve algıyı kendi öz yapısı içerisinde ayrıntılı bir biçimde çalışan yöntemdir (Goetz ve LeCompte, 1984). Nitel araştırmada hedef, araştırma sürecinde karşılaşılan bilgi yığınının esnek bir tutumla incelenmesidir (Glesne, 2016; Denzin ve Lincoln, 2008). Bu araştırmanın nitel yöntemle gerçekleştirilmesinin nedeni, araştırma konusuna ilişkin ayrıntılı ve derinlikli bilgiye ulaşmanın amaçlanmasıdır.

6.1. Desen

Nitel araştırma yöntemi ile yürütülen çalışma, doküman inceleme ile desenlenmiştir. Doküman inceleme, araştırmaya konu olan her türlü kaydın değerlendirilerek çözümlenmesini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Doküman inceleme, araştırmacının ulaştığı bulunduğu kayıtları araştırmanın amaçları doğrultusunda ilişkilendirerek tümevarımsal bir yol izlediği desendir (Corbin ve Strauss, 2008). Doküman inceleme, iki temel aşamayı içermektedir. Bunlar (Yıldırım ve Şimşek, 2016):

1. **Kaynaklara ulaşma ve inceleme:** Araştırmacı, bu aşamada araştırmasının amacına uygun kaynaklara ulaşır. Sonra ulaştığı kaynakların orijinalliğini kontrol ederek sonraki aşamaya geçer.
2. **Kaynaklarda yer alan bilgileri çözümleme:** Araştırmacı, kaynaklarda yer alan bilgileri kodlayarak sınıflara ayırır. Söz konusu kodları, uygun gelen temalar altında birleştirir. Sonra bulgulara ulaşır.

Bu araştırmada doküman incelemenin doğasına uygun olarak yukarıda ifade edilen aşamalar izlenmiştir. Araştırmada söz konusu desenin kullanılmasındaki dayanak; bilimsel kaynakların incelenerek bilgi toplanması, bu bilgilerin bir araya getirilerek çözümlenmesidir.

6.2. Çalışma Grubu

Doküman inceleme ile yürütülen araştırmaların çalışma grubunu; yazılı metinler, istatistikler, görsel malzemeler, ses kayıtları ve multimedya kayıtları oluşturmaktadır (Denzin, 1970). Bu kapsama uygun olarak ilgili alanyazın incelenmiş ve veri kaynakları tespit edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme tekniklerinden ölçüt örnekleme ile belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme, araştırmaya konu olan olay, olgu, durum, kişi ya da nesnelerin belirli özelliklere sahip gruplardan seçilmesine yöneliktir (Büyüköztürk vd., 2018). Bu nitelik kapsamında araştırmanın çalışma grubu belirlenirken “Susan Drake’in toplu öğretim yaklaşımları”, “Sosyal Bilgiler öğretimi” ile “eğitim ve toplu öğretim”e yönelik içeriğe sahip olma, ölçüt olarak uygulanmıştır.

6.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmada doküman inceleme deseninin veri toplama sistematığına uygun olarak şu aşamalar gözetilmiştir:

1. Alanyazın incelenerek araştırma konusuna yönelik kaynakları belirleme,
2. Kaynakların orijinalliklerini teyit etme,
3. Kaynakları inceleyerek araştırmaya konusuna ilişkin bölümleri belirleme.

Bu aşamadan sonra içerik analizi tekniği kullanılarak verilerin çözümlenmesine geçilmiştir. İçerik analizi, bir araya getirilen verilerin önceden herhangi bir tema belirlenmeksizin derinlikli çözümlenmesine yöneliktir (Altheide, 1987). Bu tekniğe uygun olarak kaynaklarda yer alan ilgili veriler, incelenerek kod halinde kaydedilmiştir. Söz konusu kayıtlar daha sonra tekrar incelenerek gruplandırılmıştır. Gruplandırma sırasında temalar oluşturulmuş ve kodlar söz konusu temalar altında bir araya getirilmiştir. Son aşamada ise ünite tasarımında işe koşmak için uygun hale getirilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde içerik analizinin kullanılmasındaki neden, kapsamlı bilgilere ulaşmanın amaçlanmış olmasıdır.

Araştırmada Drake’in çok disiplinli kaynaştırma yaklaşımı esas alınarak Sosyal Bilgiler dersine yönelik bir ünite oluşturulmuştur. Söz konusu ünite, öncelikle 3 alan uzmanının görüşüne sunulmuş ve biçimsel-içeriksel olarak Sosyal Bilgiler dersine uygunluğu teyit edilmiştir. Sonraki aşamada ise 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı kapsamında değerlendirilmiştir. Değerlendirmeye ilişkin ifadeler, araştırmanın bulgular kısmında yer verilmiştir. Tasarlanan ünitenin künyesi ve içeriği, aşağıdaki gibidir.

6.4. Araştırmada Gözetilen Etik İlkeler

Doküman inceleme olarak gerçekleştirilen bu çalışmada; öncelikle çalışmanın konusuna ilişkin kaynaklar taranmış ve ilgili bilgiler toplanmıştır. Söz konusu bilgiler, araştırmacı tarafından düzenlenerek etik kurallara uygun olarak biçimlendirilmiş ve çalışmada sunulmuştur. Bu çalışmada yer alan içerikten araştırmacı bizzat sorumludur.

Ünitenin Künyesi

Ad: Bugün, Geçmiş Üzerine Kurulur

Sınıf: 6

Öğrenme Alanı: Kültür ve Miras

Kazanımlar:

1. İlk Türk devletlerinin tarihine ilişkin fikir yürütür.
2. Orta Asya'nın coğrafi yapısına yönelik çıkarımlarda bulunur.
3. Orta Asya'nın sosyal ve ekonomik yapısına yönelik fikir edinir.
4. İlk Türk devletlerinde askeri yapıyı ve onu etkileyen faktörleri inceler.

Kazanımlarla İlişkilendirilen Bilim Disiplinleri: Üniteye yer alan 5 konunun kapsamı ve öğrencilerin sahip olması istenen kazanımların ilişkilendirildikleri bilim disiplinleri şöyledir:

1. **Türklerin Tarih Sahnesine Çıkışı:** Türk Tarihi'ne, toplumsal yapısına ve kültürünün ilk formuna ilişkin bilgilerin verildiği bu bölümde tarih, sosyoloji ve antropoloji bilimlerinden sağlanan içerik kullanılmıştır.
2. **Orta Asya'da Yaşam:** Yaşam, farklı boyutları olan ve coğrafyanın doğrudan etkilediği bir kavramdır. Bu ders konusunun oluşturulmasında ekonomi, sosyoloji, siyaset bilimi, antropoloji ve coğrafya disiplinlerinden elde edilen içerik kullanılmıştır.
3. **Türklerin Komşuları:** Sınır komşulukları, toplumların buldukları coğrafyanın bir sonucudur. Toplumların komşularıyla sürekli ilişki içinde olmaları da onların sosyolojik, ekonomik, antropolojik, siyasi ve hukuksal yaşamlarının şekillenmesinde rol oynayacağı gibi felsefi dünyalarına da etki eder. Bu kapsamda içerik sağlayıcı disiplinler olarak coğrafya, sosyoloji, ekonomi, antropoloji, siyaset bilimi, felsefe ve hukuk işe koşulmuştur.
4. **Orta Asya'da Var Olma Mücadelesi:** Türklerin Orta Asya'nın sert koşullarında var olma mücadelesinde oranın coğrafi nitelikleri büyük etkindir. Orta Asya'nın zorlu yaşam ortamı, Türklerin toplumsal psikolojisi ile sosyolojik, ekonomik, antropolojik, siyasi ve hukuksal yaşamlarında biçimlendirici etkenlerden biri olmuştur. Orta Asya'da var olma mücadelesi konusunun yapılandırılmasında sosyal psikoloji, coğrafya, sosyoloji, ekonomi, antropoloji, siyaset bilimi, felsefe ve hukuk disiplinlerinden alınan bilgiler kullanılmıştır.

- 5. Orhun Anıtları:** Orhun Anıtları, Türklere dair ilk yazılı metin olma özelliğine sahiptirler. Bu nedenle söz konusu yazıtlar, Türklere hakkında çok yönlü bilgiler içermektedirler. Orhun Anıtları ile ilgili ders konusu tarih, sosyoloji, sosyal psikoloji, antropoloji, siyaset bilimi, ekonomi, hukuk ve felsefe disiplinleri kapsamında yer alan bilgiler ile oluşturulmuştur.

Bugün, Geçmiş Üzerine Kurulur

1-) Türklerin Tarih Sahnesine Çıkışı: Türklerin anavatanı, Orta Asya'dır. Bu bölgenin sınırları; doğuda Kingan Dağları, batıda Hazar Denizi, güneyde Himalaya Dağları ve kuzeyde Sibiryadır. Türk ismi, ilk olarak burada kullanılmıştır. Göçebe bir topluluk olan ilk Türkler, Orta Asya'nın geniş bozkırlarında göçebe olarak yaşamışlardır. Göçebelik, koşullara bağlı olarak periyodik mekân değiştirmedir. Türkler, tarih boyunca birçok devlet kurmuşlardır. Yaşam tarzlarından dolayı bu devletlerin yapısı, konargöçer toplum yapısına göre biçimlenmiştir.¹

Şekil 3. İlk Türkler (<https://brkcnkamisli.wordpress.com/turklerin-tarih-sahnesine-cikisi/>)

Konu Etkinliği

Tartışma ve Pekiştirme:

1. Türk Tarihi'nin başlama sürecini, öğretmeniniz ve arkadaşlarınızla tartışınız.
2. Okuduğunuz konu kapsamında ilk Türk devletlerindeki yaşam biçimini detaylandırmaya yönelik beyin fırtınası yapınız.

2-) Orta Asya'da Yaşam: Orta Asya'nın bozkır yaşamında at, koyun ve keçi gibi hayvanlar büyük önem taşırdı. Sürekli hareket halinde olan Türkler, binek hayvanı olarak kullandıkları ata ve temel besin kaynakları olan koyun ve keçiye büyük önem vermişlerdir. Göçebe yaşam biçiminde ekip biçmeye dayalı beslenme tarzı pek görülmemektedir. Tarım toplumu olmak, yerleşik hayatı gerektirdiğinden Türklerin Uygurlara kadar tarımla uğraştıkları pek söylenemez. Göçebe yaşam tarzları nedeniyle kışın korunaklı vadilerde, yazın ise otlakların bol olduğu yaylalarda yaşarlardı. Kış mevsimlerinde çoğunlukla ça-

1) Bedirhan, 2019 ve Çelik 2019 kaynaklarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

dırlarda, nadiren de hafif yapılı kerpiç evlerde yaşarlardı. Az da olsa ahşap evler yapıp kışı geçirdikleri dönemler de olmaktadır.

Şekil 4. İlk Türk Devletleri'nde Günlük Yaşam

(<https://www.tarihokulu.com/ilk-turk-devletlerinde-kultur-ve-medeniyet-hakkinda-detayli-bilgiler/>)

Konakladıkları yerleri, sürekli saldırı tehdidiyle karşı karşıya olmaları sebebiyle her an harekete hazır olacakları şekilde tasarlarlardı. İlk Türklerin yaşamlarının büyük bölümü, at üzerinde hareket halinde geçmekteydi. Bu durum onların pratik bir yaşam tarzı geliştirmelerini sağlamıştır.²

Konu Etkinliği

Aşağıdaki soruları cevaplayınız!

- 1- İlk Türk devletlerinde geçim kaynakları nelerdir?
- 2- İlk Türk devletlerinde barınma biçimleri nelerdir?

3-) Türklerin Komşuları: İlk Türk devletlerinin çoğunluğu Orta Asya'da kurulmuştur. Sonraki devletler farklı bölgelerde fakat aynı kültürel temeller üzerine kurulmuştur. Göçebe yaşam tarzlarından dolayı geniş bir alana yayılarak farklı coğrafyalarda devletler kurmuşlarsa da genel olarak Orta Asya'da kalmışlardır. Bu yüzden sınır komşuları çoğunlukla belirli devletler olmuştur. Türklerin komşularından bahsedildiğinde ilk akla gelen Çin Devleti'dir. Türkler, tarihte en çok Çinliler ile savaşmıştır. Bu savaş ve akınlar nedeniyle Çinliler, Çin Seddi'ni yapmak durumunda kalmışlardır. İlk Türk Devletleri'nin doğu ve güney sınırları genellikle Çin'e dayanmıştır. Kuzeydeki komşular ise Ruslar olmuştur. Türkler ve Ruslar savaş alanlarında çok sık karşı karşıya gelmemişlerdir. Bunun en önemli nedeni, hava şartları ve coğrafi koşullarıdır. Moğollar, Türklerin batıdaki komşuları olmuşlardır. Moğollarla da tıpkı Çinliler gibi sürekli savaş halinde olunmuştur. Moğol ve Türk toplumlarının fiziksel ve kültürel benzerlikleri yoğun komşuluk ilişkilerinden ileri gelmiştir.

2) Bedirhan, 2019 ve Çelik, 2019 kaynaklarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 5. Orta Asya Haritası (<http://deniz-hoca.blogspot.com/2013/09/ilk-turk-devletleri-haritalar.html>)

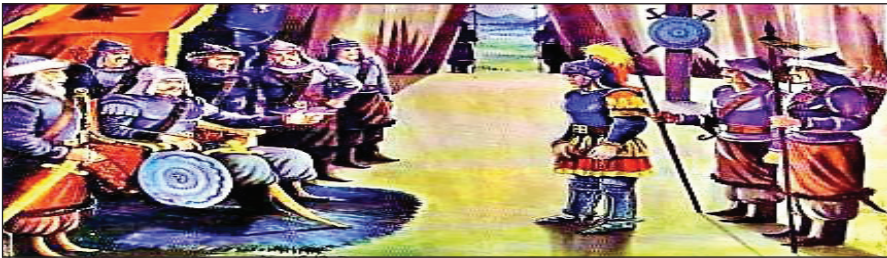
İlk Türk devletleri sürekli sınır değişikliği yaşamıştır. Daralan ya da genişleyen sınırlar, komşu devletlerin farklılık göstermelerine neden olmuştur. Özellikle İslamiyet'i kabul ettikten sonra Araplarla komşu olmuşlardır. Abbasiler döneminde Türklerin ve Arapların Çin'e karşı ittifak etmesi, komşuluk düzeyinin belirginleşmesine ortam hazırlamıştır. Türklerin özellikle Anadolu'ya geldikten sonraki komşuları ise İran ve Bizans olmuştur.³

Konu Etkinliği

Konuyla ilgili öğrendiklerinizi, metne dönüştürüp arkadaşlarınızla tartışınız!

4-) Orta Asya'da Var Olma Mücadelesi: Orta Asya'daki zorlu yaşam koşulları, Türklerin düzenli orduya geçmelerinin temelini oluşturmuştur. İlk düzenli ordu, Mete Han tarafından M.Ö. 209'da kurulmuştur. Türk Ordusu'nun yapılanma temeli, onluk sisteme dayandırılmıştır. Bu sistemde en büyük askeri birlik, tümen; binlik, yüzlük ve onluk gruplardan oluşur. Düzenli orduda emir komuta zinciri esastır. Her asker üstüne itaat etmek zorundadır. Onluk sisteme göre yapılandırılan ordu, merkezi sistem ile atanan kumandanlar tarafından yönetilmiştir.

Şekil 6. Türk Ordu Yapısı (<https://tarihhabercisi.blogspot.com/2017/03/ilk-turk-devletleri.html>)

3) Bedirhan, 2019 ve Çelik, 2019 kaynaklarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Türkler, düzenli orduya geçtikten sonra Orta Asya'nın çetin şartlarında daha fazla başarı sağlayabilmiş ve düşmanlarına karşı üstünlük kurabilmişlerdir.⁴

Konu Etkinliği

Düşünelim...

İlk Türk devletlerinde askeri sisteme önem verilmesinin nedenleri neler olabilir?

5-) Orhun Anıtları: Orhun Yazıtları, Türklere ait bilinen ilk alfabe olan Orhun Alfabesi ile Göktürk Devleti döneminde yazılmışlardır. Bu yazıtlar Türklerin devlet anlayışına, kültürel yapısına, komşuları ve akrabalarıyla olan ilişkilerine dair önemli bilgiler içermektedir.

Şekil 7. Orhun Anıtları (<https://www.wannart.com/10-maddede-orhun-abidelerinin-ozellikleri/>)

Orhun Yazıtları, toplam 6 yapıdan oluşmaktadır. En önemlileri, Bilge Kağan, Tonyukuk ve Kültiğin adına dikilmiş olanlardır. Bilge Kağan Yazıtı'nda devletin gelişim süreci, Kültiğin öldükten sonra gerçekleşen olaylar ve sonraki nesillere verilen öğütler yer alır. Bu yazıt, Bilge Kağan öldükten sonra Tongru Kağan'ın emriyle yaptırılmıştır. Yazılar ise Yollug Tigin tarafından yazılmıştır. Tonyukuk Yazıtı'nda Türkler ile Çinliler arasındaki savaşlardan ve Çinlilerin yenilgiye uğratılmalarından bahsedilmektedir. Bu yazıt, bizzat Tonyukuk tarafından yazılmıştır. Bu yüzden Tonyukuk, ilk Türk tarihçisi

4) Bedirhan, 2019 ve Çelik, 2019 kaynaklarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

olarak kabul edilmektedir. Kültigin Yazıtı ise; kaplumbağa heykelindeki bir delik üzerinde yükselmektedir. Bu yazıtta Türk-Çin siyasi ve askeri ilişkilerinden söz edilir. Kültigin Yazıtı, Kültigin'in ölümünden sonra kardeşi Bilge Kağan tarafından yaptırılmış ve Yollug Tigin tarafından yazılmıştır.⁵

Konu Etkinliği

Neden?, Niçin?

1. Orhun Anıtları'nın yazılış nedenleri nelerdir?
2. Orhun Anıtları'nı kimler yazmıştır?
3. Orhun Anıtları'nda neler anlatılmaktadır?

Ünite Sonu Değerlendirme

1. Öğretmeninizin belirlediği gruplar halinde ilk Türk devletlerinin genel yapısını betimleyen bir tiyatro oyunu tasarlayınız ve sahneleyiniz.
2. Grup arkadaşlarınızla ilk Türk devletlerinde günlük yaşamın nasıl olabileceğine dair yazılı bir ödev hazırlayınız. Hazırladığınız ödevi sınıftaki diğer gruplarla paylaşarak ödevin eksikliklerini gidermeye çalışınız.
3. Eski Türk kültürünün günümüze etkilerini sınıf ortamında tartışınız.

7. Bulgular

Alanyazından sağlanan bilgiler ışığında Drake'in toplu öğretimde kaynaştırma yaklaşımı ile Sosyal Bilgiler dersine yönelik bir ünite tasarlanmıştır. Söz konusu ünite ders konularına ve etkinliklere yer verilmiştir. Ünitenin hangi sınıf düzeyinde okutulacağı ve öğrencilere sağlayacağı kazanımlar, ayrıca belirlenmiştir. Hazırlanan ünite, farklı üniversitelerden üç alan uzmanına sunulmuş ve Sosyal Bilgiler dersine uygunluğuna yönelik görüşleri alınmıştır. Uygulaması yapılmadan teorik olarak tartışılan tasarımın Sosyal Bilgiler dersinde işe koşulabilirliğine ilişkin bulgular, aşağıdaki başlıklar kapsamında ifade edilmiştir.

1. **Düzenleme Şekli:** Sosyal bilim disiplinlerinden sağlanan bilgi, konular etrafında bütünleştirilerek Sosyal Bilgiler ders ünitesi oluşturulmuştur. Bu kapsamda disiplinlerden elde edilen kavramlar, konuların içerisine gömülmüştür. Drake'in kaynaştırma yaklaşımına uygun tasarlanmış ünitelerde konuları oluşturan bilgilerin sağlandığı disiplinler, fark edilmeyecek formda olmalıydılar. Tasarlanan ünitenin alan uzmanlarına gönderilen ham hali, eleştirilmiş ve dönütler alınmıştır. Dönütler kapsamında düzenlenen ünite, alan uzmanlarına tekrar gönderilmiş ve olumlu karşılık alınmıştır.
2. **Bilgi Anlayışı:** Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyi ve bilgiyi günlük yaşamlarında kullanabilme durumları göz önünde bulundurularak, basit ve anlaşılır formda

5) Bedirhan, 2019 ve Çelik, 2019 kaynaklarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

öğretim yapılması temel alınmıştır. Drake'e göre toplu öğretimin esası, öğrencinin düzeyine uygun öğretim yapılmasıdır. Bu kapsamda 6. sınıf öğrencilerinin bilişsel ve duyuşsal nitelikleri göz önünde bulundurularak MEB (2019), tarafından yayınlanan Sosyal Bilgiler 6. sınıf ders kitabındaki konu içeriğine benzer içerik kullanılmıştır. Üniteye uygulanan bilgi anlayışı, uzmanlarca uygun görülmüştür.

- 3. Kazanımların Rolü:** Konular, öğrencilerin sahip olması istenen kazanımlara uygun biçimde tasarlanmıştır. Türk Tarihi, Orta Asya'nın coğrafi, sosyal ve ekonomik koşulları ile ilk Türk devletlerindeki askeri yapıya ilişkin bilgilerin kazandırılmasına yönelik ünitenin içeriği, söz konusu kazanımlar doğrultusunda oluşturulmuştur. Drake'e göre konu ya da ünite tasarımlarında öğrencilerin hangi bilgi ve kazanımlarla donatılmak istendiklerinin belirlenmesi gerekmektedir. İçerik biçimlendirme, bu aşamadan sonra yapılmalıdır. Görüşe sunulan ünite, uzmanlara parçalar halinde gönderilmiş ve tasarım aşamaları belirtilmiştir. Kazanım belirleme ve içerik oluşturma aşamaları, uzmanlar tarafından onaylanmıştır.
- 4. Disiplinlerin Rolü:** Ünite tasarımı yapılırken, konu içeriğinin bütüncül yapıda olmasına dikkat edilmiştir. Konuların temelini, farklı disiplinlerden toplanan bilgi kümesinin tek yapı içerisine gömülmesi oluşturmaktadır. Bu kapsamda bilgi sağlanan disiplinlere ait kavram ve beceriler, üniteye toplu biçimde yansıtılmıştır. Kaynaştırma yaklaşımında ünite ya da konu tasarımı yapılırken, öğretilmek istenen kavramlar ve kazandırılmak istenen beceriler, bütünleşik biçimde sunulur. Üniteyi inceleyen alan uzmanları, toplu öğretimin temeli olan "farklı disiplinlerden sağlanan bilginin tek çatı altında verilmesi" hususunun üniteye başarılı bir biçimde yansıtıldığını belirtmişlerdir.
- 5. Öğretmenin Rolü:** Konuların öğretimini yapacak öğretmen, konulara hâkim ve toplu öğretim yaklaşımını uygulayabilecek bir profile sahip olmalıdır. Tasarlanan ünitenin öğretimini söz konusu niteliklere sahip bir öğretmenin yapması gerekmektedir. Alan uzmanlarına göre ünitenin uygulaması yapılmadığından dolayı, öğretmenin öğretim sürecinde nasıl bir rol üstleneceğini yansıtabilmekten uzaktır. Ünitenin bu kapsamda zayıf olduğu belirtilmiştir.
- 6. Ölçme-Değerlendirme:** Ünitenin değerlendirme aşamasında Drake'in çok disiplinli öğretim yaklaşımına uygun olarak kazandırılmak istenen beceri ve kavramların durumunu sınamaya yönelik sorular hazırlanmıştır. Alan uzmanları, konu ve ünite sonlarındaki değerlendirme bölümlerinin yapılandırıcı eğitim kapsamında yer alan tüm yaklaşımlarda benzer olduğunu ve bu kapsamda Drake'in kaynaştırma yaklaşımının da farklı olamayacağını belirtmişlerdir.

Drake'in kaynaştırma yaklaşımı ile tasarlanan Sosyal Bilgiler ders ünitesi alan uzmanlarından görüş alındıktan sonra, 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan hususlar temelinde değerlendirilmiştir. Bu kapsamda Drake'in kaynaştırma yaklaşımı ile tasarlanan Sosyal Bilgiler ders ünitesinin;

1. Sosyal Bilgiler dersinin özel amaçlarının gerçekleştirilmesini sağlayabilecek içeriğe sahip olduğu görülmüştür.

2. Öğrencilere öğretim programında yer alan beceri ve değerlerin kazandırılmasında etkin olarak işe koşulabilecek yapıya sahip olduğu belirlenmiştir.
3. Öğrencilerin hedeflenen yetkinliklerle donatılmasını sağlayabilecek nitelikleri karşıladığı gözlenmiştir.
4. İlk ve ortaokul düzeyindeki öğrencilerin hazırbulunuşluk durumlarına uygun olduğu saptanmıştır.
5. Öğrencilerin zihinsel ve davranışsal gelişimlerine katkı sağlayabilecek yapıda olduğu görülmüştür.

8. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Öğrenciler, günlük yaşamda karşılaştıkları problemlerin çözümü için kompleks bilgilere ihtiyaç duyarlar. Sosyal Bilgiler, sosyal bilimlerden edindiği bilgileri, tek çatı altında birleştirerek öğrencilerin günlük yaşamda kullanabilecekleri bir forma sokar ve öğrencilere öğretir (Sönmez, 2005). Bir toplu öğretim dersi olan Sosyal Bilgiler bu sayede, öğrencilerin farklı bilim dallarından sağlanan içerikle donatılmalarına ortam oluşturur (Öztürk ve Deveci, 2015). Öğretimde toplulaştırma, pragmatist bir öğretim yaklaşımı olarak çağın gereklerini karşılamayı amaçlamaktadır. Drake'in çok disiplinli toplu öğretim modeli içerisinde yer alan kaynaştırma yaklaşımı, farklı bilim disiplinlerine ait bilgilerin tek ders bünyesinde öğretilmesini kapsamaktadır (Kaya, 2018). Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersi için ünite tasarımı yapmada kullanılabilir bir yaklaşımdır. Bu araştırmada tarih, coğrafya, sosyoloji, sosyal psikoloji, ekonomi, antropoloji, siyaset bilimi, felsefe ve hukuk disiplinlerine ilişkin bilgiler kapsamında 5 konu içeren bir Sosyal Bilgiler ders ünitesi tasarlanmıştır. Üniteye öğrencilere kazandırılması amaçlanan 4 kazanım belirlenmiştir. Bu kazanımlar, üniteye yer alan bilgilerin sağlandığı disiplinlerin içeriğine uygun biçimde tasarlanmıştır.

Tasarlanan ünite, uygulamaya tabi tutulmadan; alan uzmanlarından alınan görüşler ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı temelinde değerlendirilmiştir. Araştırmanın bulgular kısmında ifade edilen saptamalar kapsamında, Drake'in toplu öğretimde kaynaştırma yaklaşımının Sosyal Bilgiler dersinin yapılandırılmasında ve öğretilmesinde kullanılabilir olduğu sonucuna varılmıştır.

Alanyazın incelemesinde Drake'in toplu öğretim desenleri kapsamında ünite tasarımına yönelik gerçekleştirilmiş tek bir çalışmaya ulaşılmıştır. Lee ve Roh (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmada; Kore'deki üstün yetenekli öğrencilerin öğretiminde kullanılmak üzere Drake'in toplu öğretim desenleri ile ünite tasarımı yapılmıştır. Lee ve Roh (2014), bu çalışmanın sonuçlarına benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Yerli alanyazında ise benzer bir çalışmaya rastlanmadığından bu araştırmanın sonuçları, başka araştırmalarla karşılaştırılamamıştır.

Drake'in çok disiplinli deseni kapsamında yer alan kaynaştırma yaklaşımının Sosyal Bilgiler dersi ünite tasarımında işe koşulabilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

1. Drake'in toplu öğretimde kaynaştırma yaklaşımı, Sosyal Bilgiler dersinin içeriğinin yapılandırılmasında kullanılarak etkililiği deneysel çalışmalarla araştırılabilir.
2. Drake'in toplu öğretim desenlerine ilişkin çalışmalar, genişletilerek alanyazına kazandırılabilir.
3. Bu araştırmaya konu olan tasarımın benzerleri üretilerek uygulanabilir ve uygulamadaki etkililikleri ölçülebilir.

Kaynakça

- Altheide, D. L. (1987). Reflections: Ethnographic content analysis. *Qualitative Sociology*, 10(1), 65-77.
- Aybek, B. (2015). Disiplinlerarası öğretim program tasarımı yaklaşımı. B. Duman. (Editör). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. (4. Baskı). Ankara: Anı Yayınları, s.353-385'deki bölüm.
- Baysal, Z. N. (2006). Hayat Bilgisi: Toplumsal ve Doğal Yaşama Bütüncül Bir Bakış. C. Öztürk. (Editör). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s.2-17'deki bölüm.
- Bebbington, J. ve Drake, S. M. (1992). *Developing an integrated curriculum using the story model*. (1st Edition). Toronto: Oise Press.
- Bedirhan, Y. (2019). *İslam öncesi Türk tarihi ve kültürü*. (1. Baskı). Ankara: Eğitim Yayınevi.
- Binbaşıoğlu, C. (2003). *Hayat bilgisi öğretimi*. (1. Baskı). İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.
- Boyras, C. (2015). *Oyun ve fiziki etkinliklere dayalı dayalı fen eğitimi Disiplinlerarası öğretim uygulaması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (25. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Corbin, J. ve Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. (3rd Edition). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çelik, M. B. (2019). *İslam öncesi Türk tarihi ve kültürü*. (1. Baskı). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2017). *Eğitimde program geliştirme, kuramdan uygulamaya*. (25. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Denzin, N. K. ve Lincoln, Y. S. (2008). *Collecting and interpreting qualitative materials*. (3rd Edition). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Denzin, N. K. (1970). *The research act: A theoretical introduction to sociological methods*. New York: Aldine.
- Drake, S. M. (1991). How our team dissolved the boundaries. *Educational Leadership*, 49(2), 20-22.

- Drake, S. M. (1993). *Planning integrated curriculum: The call to adventure*. (1st Edition). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Drake, S. M. (1998). *Creating integrated curriculum: Proven ways to increase student learning*. (1st Edition). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Drake, S. M. (2000). *Integrated curriculum: A chapter of the curriculum handbook*. (1st Edition). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Drake, S. M. (2007a). *Creating standards-based integrated curriculum: Aligning curriculum, content, assessment, and instruction*. (1st Edition) Thousand Oaks, CA: Sage.
- Drake, S. M. (2007b). *Creating standards-based integrated curriculum: Aligning content, standards, instructional strategies and assesment*. Thousand Oaks, CA: Corwin.
- Drake, S. M. ve Burns, R. (2004). *Meeting standards through integrated curriculum*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Drake, S. M. ve Reid, J. (2010). *Integrated curriculum: Increasing relevance while maintaining accoutability*. (1st Edition). Ontario: Literacy and Numeracy Secretariat.
- Drake, S. M. ve Reid, J. L. (2018). Integrated curriculum as an effective way to teach 21st century capabilities. *Asia Pacific Journal of Educational Research*, 1(1), 31-50.
- Garcia, J. ve Michaelis, J. U. (2001). *Social studies for children*. (12th edition). Boston: Allyn and Bacon Publishing.
- Glesne, C. (2016). *Becoming qualitative researchers: An introduction*. New Jersey: Pearson Publishing.
- Goetz, J. P. ve LeCompte, M. D. (1984). *Ethnography and qualitative designs in ethnographic research*. New York: Academic.
- <http://deniz-hoca.blogspot.com/2013/09/ilk-turk-devletleri-haritalar.html>, adresinden 07.02.2020'de alınmıştır.
- <https://brkcnkamisli.wordpress.com/turklerin-tarih-sahnesine-cikisi/>, adresinden 19.02.2020'de alınmıştır.
- <https://tarihhabercisi.blogspot.com/2017/03/ilk-turk-devletleri.html>, adresinden 21.02.2020'de alınmıştır.
- <https://www.tarihokulu.com/ilk-turk-devletlerinde-kultur-ve-medeniyet-hakkinda-detayli-bilgiler/>, adresinden 01.02.2020'de alınmıştır.
- <https://www.edebiyatimiz.net/orhun-abideleri-orhun-abidelerinin-ozellikleri/>, adresinden 29.02.2020'de alınmıştır.
- Kaya, E. (2018). *Hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve fen bilgisi derslerinin temeli: Toplu öğretim sistemi*. (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kysilka, M. L. (1998). Understanding integrated curriculum. *Curriculum journal*, 9(2), 197-209.

- Lee, K. ve Roh, I. (2014). An exploration of the direction of development of the integrated curriculum for gifted: The applicability of the Drake Model. *Journal of Gifted/Talented Education*, 24(2), 217-241.
- Marian, L. M. ve Gillian, E. C. (2000). *Interdisciplinary inquiry in teaching and learning*. (2nd Edition). New Jersey: Merrill Prentice Hall.
- McNeil, J. D. (2003). *Curriculum: The teacher's initiative*. (3rd Edition). New Jersey: Merrill Prentice Hall.
- MEB (2005). Sosyal bilgiler 4. ve 5. sınıf programı. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB (2018). Sosyal Bilgiler 4, 5, 6 ve 7. Sınıf programı. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Öztürk, C. (2015). Sosyal Bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış. C. Öztürk. (Editör). *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi*. (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s.2-30'daki bölüm.
- Öztürk, C. ve Deveci, H. (2011). Farklı ülkelerin sosyal bilgiler öğretim programlarının değerlendirilmesi. C. Öztürk. (Editör). *Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programları*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, s.1-41'deki bölüm.
- Savage, M. J. ve Drake, S. M. (2017). Living transdisciplinary curriculum: Teachers' experiences with the international baccalaureate's primary years programme. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 9(1), 1-20.
- Seefeldt, C., Castle, S. ve Falconer, R. C. (2015). *Okul öncesi/İlkokul çocukları için sosyal bilgiler öğretimi*. (Çev. Coşkun Keskin S.). Ankara: Nobel Yayınları. (Eserin orijinali, 2010'da yayımlanmıştır).
- Sönmez, V. (2005). *Hayat ve Sosyal Bilgiler öğretimi öğretmen kılavuzu*. (5. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şimşek, A. (2008). Tarih derslerinde bütünsel öğrenme: Gestaltçı yaklaşımdan holistik yaklaşıma bir bakış denemesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 1-16.
- Şişman, M. (2007). *Eğitim bilimine giriş*. (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Taşdemir, M. (2006). The principles of collectivism application in compulsory education curriculum in Turkey. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 15-20.
- Tay, B. (2017). Hayat bilgisi: Hayatın bilgisi. B. Tay. (Editör). *Etkinlik Örnekleriyle Hayat Bilgisi Öğretimi*. (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s.1-22'deki bölüm.
- Turan, S. (2018). 2018 Sosyal bilgiler öğretim programının disiplinlerarası yapısının incelenmesi. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 2(2), 166-190.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.